

Informationsblad

Martin Koch 1882-1940

Kerstin Hed 1890-1961
(Hilda Olsson)

Nils Bolander 1902-1959

Paul Lundh 1890-1967

Martin Koch-sällskapet
Hedemoraparnassens vänner
HEDEMORA

Lagmansgården och Martin Koch-rummet

Någon gång mellan 1760-1780 byggdes Lagmansgården av brukspatron Eckman från Prästhyttan.

Efter honom ägdes det av Brukspatron Öhman och först på 1830-talet togs den över av Borgmästare Nils Callerholm, som var jurist.

Tre generationer lagmän av släkten Callerholm bodde där under drygt ett sekel.

Under den tiden fungerade gården i mångt och mycket som ett internat för unga jurister som fick sin praktiska utbildning i Hedemora.

Det blev ganska naturligt att det sedan utvecklades till pensionatsverksamhet under 1920-talet, med den prägel som satts under den Callerholmska tiden, med salongen som central punkt för gemensamma måltider och kulturell samvaro.

1928 blev Martin Koch och hans hustru Signe värddar på Lagmansgården och snart blev det en plats dit författare från hela landet kom och stannade en tid i den inspirerande miljön.

Ivar Lo Johansson anses ha varit en flitig gäst i Hedemora. Han valde att bo i ett resanderum på annat håll i staden, men deltog med glädje i samvaron på Lagmansgården. Även Paul Lundhs hem var öppet för författarkollegor.

Kring Martin Koch samlades också en grupp lokala författare, där folkskolläraren Paul Lundh, prästen Nils Bolander och bondhustrun Hilda Olsson, som kallade sig Kerstin Hed i författarsammanhang, blev Hedemoraparnassen, tillsammans med Martin.

1940 dog Martin Koch och 1943 upphörde pensionatsverksamheten och fastigheten togs över av ett bostadsföretag som byggde om den till lägenheter.

1985 brann fastigheten och när den byggdes upp igen skapades ett Martin Koch-rum i pensionatets sal där den gamla kakelugnen klarat elden.

Martin Koch-sällskapet lyckades samla in en del av originalmöblerna och en hel del tavlor med anknytning till Martin Koch, som nu förvaras i rummet.

Här ser vi bordet, där det sägs att Nils Ferlin stöppat.

”Syndaskåpet” har sin plats i hörnet .

Även Kerstin Hed finns representerad med porträtt av Verner Molin, som hänger ovanför hennes lilla dalabord, med skrivmaskin där många av hennes dikter tagit form.

I rummet finns också ett instrument som tillhört operasångerska Kerstin Thorborg, som växte upp i Hedemora och tillhörde vänkretsen.

Det senaste tillskottet (2014) är ett självporträtt Martin Koch målade 1904 och ett porträtt han målade av sin far samt en citra efter Martins far, som donerats till sällskapet.

Tillsammans skapar tingen en levande miljö som säger så mycket mer än bara ord.

B Lundh

Martin Koch

1882-1940

Martin växte upp i en småborgerlig miljö på Söder i Stockholm. Hans far var xylograf, dvs skar illustrationer i trä för tidningar och tidskrifter. Han var även musikalisk och spelade ett instrument som kallas alpcittra. (En cittra efter Martins far finns numera i Martin Kochrummet.)

Tidigt lämnade fadern familjen och reste till Danmark och modern fick klara försörjningen på egen hand, men hade ändå ambitionen att Martin och brodern Oliwar skulle få ordentlig utbildning. Martin ville dock tjäna egna pengar och tog plats som målarlärling. I samband med detta upptäckte han sin konstnärliga sida och började ta kvällskurser, vilket ledde honom vidare som elev på Althins målarskola och senare Konstakademien. Som målare hade han reagerat på arbetarnas usla villkor och skrev några insändare om detta. När hans ungdomskärlek Ellen dog i TBC väcktes intresset att göra något åt orättvisorna och han skrev boken "Ellen" 1911 som handlar både om de usla arbetsvillkoren och om deras kärlek.

Detta ledde honom vidare mot de stora arbetarromanerna. Han bodde nu i Saltsjöbaden och blev vän med Ingeborg Gustafsson via den socialdemokratiska ungdomsklubben. Hon stödde honom i hans författarskap, inte minst ekonomiskt. De gifte sig 1915 och flyttade till Partille utanför Göteborg och Martin blev en flitig skribent inom arbetarrörelsen, men skrev också om den traditionella bondemiljöns påverkan av den snabba samhällsutvecklingen mot industrin.

Efter skilsmässan från Ingeborg 1919 reste han söderut. En kvinnlig journalist, Ingeborg Lundström följde honom till Paris och gav senare ut en bok under signaturen "Inge Lund" om dessa år. Egentligen reste han till Italien för att studera religionshistoria, men hamnade i Paris. Därifrån skriver han reportage, som han skickar till tidningen Socialdemokraten i Sverige, i de mest skiftande ämnen, det kunde vara modereportage, idrottsreferat eller kommentarer om konst eller national-ekonomi. Denna tid var en svår period i Martins liv, han hade svårt att försörja sig och han blev sjuk. På fem år förvandlades han från en stilig man till den vitskäggige åldring med yvigt skägg som vi är vana att se honom.

Hans ungdomskärlek, Signe Holmén, som följt och stöttat honom under alla år hämtade hem honom till Sverige 1927. De gifte sig 1928 och slog sig ner på Lagmansgården, där Signe eller Sian, som hon kallades, tog över pensionatsrörelsen.

I Hedemora sammanställde Martin den samling av uppsatser, självbiografiska skisser och andra texter som fick namnet "Svart och vitt" (1930) och samlingen av självbiografiska berättelserna i "Mauritz" (1939).

Självporträtt från akademien c:a 1905

I boken "Svart och vitt" skriver Martin Koch:

"Jag har skrivit några romaner om sådant, som legat mig allvarligt om hjärtat. Jag är glad att det är gjort, men tänker inte vidare syssla med sådant. Nu vill jag skriva visor—med egen musik förstås! - och andra lätta lekande vackra saker."

Så blev det i viss mån, men perioden i Hedemora präglades mest av umgänget och utbytet med den tidens nya författare. Ivar Lo Johansson var, som tidigare nämnts, en trogen gäst i Lagmansgården. Andra kända namn är Nils Ferlin, Vilhelm Moberg, Harry Martinsson, Alf Henriksson och Eyvind Johnson. De hade inspirerats av Martin Kochs författarskap och kom för att betyga sin tacksamhet, sin aktning och vänskap och för den kulturella och inspirerande miljö som uppstod bland författarkollegor. Hedemora blev ett sorts centrum även för dalaförfattarna och det var Ivar Lo, som började kalla gruppen "Hedemoraparnassen", halvt på skämt och halvt på allvar.

De författarkollegor i Hedemora som blev stomme i gruppen var folkskolläraren Paul Lund, bondhustrun Kerstin Hed och prästen Nils Bolander, men även Kar-Erik Forsslund från Brunnsvik, Harry Blomberg från Stora Tuna och Carl Larsson från By med flera anslöt sig regelbundet till gruppen.

Här ser vi ett fotografi från en uppläsningafton i Ludvika 28 april 1935

Från vänster:

Paul Lundh, Martin Koch, Kerstin Hed, Carl Larsson från By, Karl-Erik Forsslund samt Harry Blomberg

Karin Juel var kusin med Martin Koch och blev den som gjorde honom känd för den stora allmänheten. Hon var en kär gäst i Lagmansgården och hade följt hans och Sians kärleks saga som mycket ung, då Sian var hennes barnflicka hos henne. Många gånger sjöng hon och musicerade tillsammans med Martin och många gånger bläddrade hon i hans mappar med visor och tjatade om att de borde fram i ljuset.

"Aldrig i livet!" sa´ Martin, "Jag är ren autodidakt som du vet och de är inte avsedda för mer än några få." Karin envisades och en kväll när de satt och pratade sa´ hon: "Nu ska jag sjunga "Lyckan" för dig som jag tycker att den ska sjungas."

Martin lyssnade och var förrädiskt blank i ögonen efteråt och sa´: "Det där skulle jag aldrig kunna göra. Det är precis vad jag skulle ha menat...mitt i prick, flicka lilla!

Efter det fick Karin tillgång till manuskriptskåpet och snart kunde man för första gången höra den på radio och succén var ett faktum.

1940 dog Martin Koch i magcancer, 59 år gammal. Vi kan konstatera att hans liv satt djupa spår i litteraturen och att söderkisen från Stockholm satt djupa spår i Hedemoras kulturliv.

Martin Koch är gravsatt på Hedemora kyrkogård, tillsammans med Sian som avled 1949. I gravens finns även hans mor Agnes Viktoria, som dog 1931 och brodern Oliwar som gravsattes 1963.

Lyckan av Martin Koch

De sova ännu i jorden
de blommor som vi ska plocka
en gång ska de vakna med glädje
när solvindar leka och locka.
När kärlekens gyllene solljus
för dig, min kära, upprunnit,
då står i sin fagraste blomning
den lustgård vi själva oss vunnit.

Så tar jag dig till brud i vår
för långa rika kärleksår
Ty lyckan kommer, lyckan går,
den som du älskar lyckan får.

De sova i våra hjärtan,
de späda, som vi ska ge livet,
de sova och drömma om våren,
då kärlekens liv blir dem givet.
Och därför bor undran och oro
i våra hjärtan och sköten
och därför drömma vi båda
om jublande kärleksmöten.

Så tar jag dig till brud i vår

De sova i våra drömmar
de visor som vi ska sjunga,
när våra barn ska sova
i leende drömmar unga.
Du kära! En gång ska vi minnas
den sången, som nu förklungit,
när våra små barn blivit stora
och själva sin kärlek sjungit.

Så tar jag dig till brud i vår

Den underbara våren kom

av Martin Koch

Den underbara våren kom,
då källan frös.
Lätt ska vi gå på tå över den spröda isen.

Därunder porla livets bundna flöden,
rastlöst rinna de, rinna—förrinna.
Klingande tonar i öde världen
källans hemliga sång om vår.

Det låter som sorg,
men det kallas lycka.

Den underbara vårens frost
är vit och ren.
Lätt ska vi gå på tå över dess spröda is.

Kanske Martin Koch beskriver sin tid i Hedemora
i följande text:

Mitt grovarbete är undangjort,
nu spira ur odlade jorden mitt hjärtas dikter;
de växa som blommor vid vårens sol
med himmel blå
och vita små söndagsskyar däröver.

Kom fram nu, ni vackra små innestängda
barn,
som aldrig fått gå ut förr och leka!
Det var vinter i mitt sinne då,
och kall jag var och hård
men nu är det vår.
Och nu är jag blid och betagen.

B Lundh

Kerstin Hed

1890-1961

Hilda Fredriksson växte upp på Kersgården i Hamreängar. Hon fick sin först dikt producerad vid 9 års ålder. Först 1913, efter en folkhögskolekurs, tog hon mod till sig och gav ut sin första diktsamling "Från stigarna". Nu kallade hon sig "Kerstin Hed" efter fädernegården Kers och hemsocknen Hedemora. Det blev det namn hon använde som diktare i fortsättningen. Hennes hembygdslyrik slog an i bondeleden och nykterhetsrörelsen, där igenkänningsfaktorn var stor.

Hon gifte sig 1916 med Halvare Anders Olsson från Rättvik och 1919 övertog de hennes fädernegård och hon dagarna fylldes av lantbruket och rollen som maka och mor. När kvällen kom skrev hon ner sina dikter i vaxduksböcker, för att sedan knacka ner dem på maskin och sända dem till olika tidningar.

Redan på 1920-talet sjöng hon sig in i svenska folkets hjärtan med en sång som kom arr ingå i skolornas repertoar, "SpelOlles gånglåt" som senare också hamnade på Svensktoppen.

Kerstin Hed lyfte fram kvinnornas betydelse och roll i bondesamhället. I dikten "Bondhustrur" beskriver hon den stabilitet och grundtrygghet som de stod för i bondefamiljerna.

"De skulle alltid, alltid vara redo
till vardagsbragder, gjorda att förgätas
Allt vad de tyst försakade och stredo
blev aldrig mätt, ty kärlek kan ej mätas -
men när vi se, hur skördarna förgylla
den karga jord, de vattnat med sin svett,
blir deras liv ett rop ur markens mylla
som väcker oss och samlar oss till ett."

När Martin Koch kom till Lagmansgården och kretsen av diktare samlades där, blev hon snart en naturlig medlem i gruppen och gemenskapen och samvaron med författarkollegor gav både stöd och inspiration. I den gemenskapen markerades mycket tidigt emot rastankar och våldsdyrkan.

När tankarna från Tyskland erövrade mark i Sverige och Hedemora, inte minst inom lantbruksrörelsen, såg Kerstin djupare än de flesta och i diktsamlingen "Av Jafets stam" (1939) tar hon tydlig strid mot rasism och nazism. Hon fortsatte att skriva protestdikter mot rasförtrycket som levde kvar efter det andra världskriget.

Förutom sexton diktböcker har hon också skrivit två prosaböcker med minnesbilder, berättelser och kulturhistoriska uppsatser. Att Kerstin Hed var en uppskattad medlem i Hedemoraparnassen kan man se av Ivar Los Johanssons ord: "Hon satt bland oss och lyste". Hon gjorde säkert betydligt mer än "lyste" i denna grupp, av övervägande män, för att hålla diskussionerna på en jordnära nivå och bidra med sin respekt för generationernas arbete utan att någonsin bli nostalgisk.

1946 flyttade makarna Olsson till Matsbo, där Kerstin Hed har fått en väg uppkallad efter sig. Där fick hon mer tid för sitt författarskap och var aktiv fram till 1961, då hon avled. Hon efterlämnade då sin sista dikt kvar i skrivmaskinen.

Skrivmaskinen och hennes lilla dalabord med stol har vi fått disponera i Martin Koch-rummet och ovanför finns ett porträtt av Kerstin sittande med en skrivbok vid köksbordet. Målningen är gjord av Verner Molin och deponerad hos oss av Landstinget.

Även Kerstin Hed har sin gravplats på Hedemora Kyrkogård tillsammans med maken och sina föräldrar.

Kerstins Heds hörna i
Martin Koch rummet

Gravplatsen på Hedemora
kyrkogård

Minnesstenen vid Gammelgården

Spel-Olles gånglåt

Av Kerstin Hed

1) Löven de grönska i sol kring alla vägar,
och alla lärkor sjunga den långa vårens dag.
Här genom hagar jag gånger som jag plägar,
en stackars fattig speleman, en speleman är jag.

Sol, sol, sol i de glimmande snår,
sol, sol, sol är det var jag går.
En speleman, en hjärteglad,
en speleman, en speleman är jag.

3) Kommen i unga, när aftonsolen dalar
och alla byar rodna omkring vår klara sjö!
Låtom oss sjunga en visa, som hugsvalar,
och alla våra sorger för himlens vindar strö.

Glöm, glöm allt, som gör hägen så tung,
glöm, glöm, var blott glad och jung.
En låt, som strör sorgerna ut,
strör sorgerna för himlens vindar ut.

2) Ute i världen där tuga alla sånger,
Och glädjen är en fela, som mist varje sträng.
Går än jag en ensam och sorgsen många gånger,
Skall dock min visa klinga som lärksång över äng.

Sång, sång, sång, ger mig lyckan igen,
Sång, sång, sång blir min följesvän.
Klinge, därför, visan min
Som lärkesång, som lärkesång över äng!

4) Kan jag väl klaga, när i den gröna hagen,
jag hör hur trasten spelar sin flöjt med raska tag.
Gökarna ropar den hela långa dagen,
Och ängens alla blommor mig dofta till behag.

Sol, sol, sol i de glimmande snår,
sol, sol, sol är det var jag går.
En speleman, en hjärteglad,
en speleman, en speleman är jag.

Två mödrar

av Kerstin Hed

Det är söndag. Du vilar en stund som jag
i de gröna björkarnas sus,
och i famnen sluta vi varsitt barn,
en gosse, en mörk, en ljus.
Din hy är brun och ditt hår är svart,
din röst är bitter och gäll,
du har snedgångna skor och du vet inte vart
du skall vandra och sova i kväll.

Jag är trött, jag med, och min hand är grov
och hård av vardagens slit,
men ändå blir den mjuk, när jag smeker
helt tyst
en kind, en finhyllt och vit.
Och du glömmet din hopplösa vandringsdag,
när du ser på ditt barn och ler
med en sällsam glans över härjade drag
av den höghet, som kärleken ger.

Du har vandrat så vida, du dotter av
en föraktad och hemlös kast,
jag har gått i en krets på den fläck på vår jord,
där jag rotats och vuxit mig fast -
men nu le vi i sommarens ljuvliga vind
samma leende, lyckligt och mildt,
och lyfta till skydd för en mjuk liten kind
samma grå och billiga filt.

Det är bara grönska och blommor och sol
kring din långa, tröttsamma färd,
och rymden vidgar, oändlig och ljus
min tysta och trånga värld!
Ty nuet är lycka och lyckan är nu...
I famnen sover min son.
- Kanske ser jag det dock mera tydligt än du,
att min lycka är bara ett lån.

Slut nu med morgonsömnen! Så rå och kall
är morgonen och vägen är så lång.
Trött böjs ett litet huvud för det skönlösa "Du skall"
vi alla måste lära oss en gång.
Det är så tungt i hågen, så grått kring äng och älv -
"var glad, snart blir det bättre", säger far.
Men mor står tyst i dörren och tänker för sig själv
att livet har nog värre läxor kvar.

En gammal väverska

av Kerstin Hed

Jag lade vävar på bleke
i en vårstorm, vass och sträv.
Nu lägger jag till begrundan
min levnads väv.

Det var seg, seg tåga i varpen.
Och om någon tråd gick av,
byggde jag, fint och försiktigt
en knut, som ingen vet av.

Det var svårt att få fina stader.
Jag gjorde så gott det gick.
Mot slagbommen sänkte jag pannan
i min smärtas ögonblick

Ibland på den grova väven
sken solen så mild och fin,
jag kunde se tågornas skimmer
i vardagens to och lin.

Min väv var ringa bland tusen
och inget att skryta av, men
jag är ändå mycket tacksam
att jag fått väva den!

Läxorna

av Kerstin Hed

Du var en liten fåle som lekte fri,
nu har du töm och betsel, liten vän!
Du har en a-b-c-bok med svåra läxor i
att stava på och stava om igen.
Så lång, så lång är läxan, kort tålmod har mor,
ibland så kommer tårarna till slut:
"Du tycker det är ingen konst, men du, du är ju
stor,
ni stora kan ju alltihop förut!"

Vi stora få de läxorna. De ta ej slut
hur ofta gråten stockas i ens hals,
den läraren har en karbas, som aldrig slites ut -
sånt har din lärarinna inte alls!
Jag stavar på min läxa, jag kan den inte än,
och vad jag lärt det glömmet jag så snart,
fast jag har stavat på den genom år och år igen.
O Liv, när skall jag se den mera klart?

B Lundh

Paul Lundh

1890 – 1967

Paul Lundh var född i Transtrand, nära norska gränsen.

Han beskriver sin uppväxt i romanen "Gerfast och kärleken" (1954) och återkommer gärna till denna karga trakt i sina alster, fjällens natur och livsvillkor, liksom människornas livsöden är ofta återkommande som motiv.

Hans far var flottare och småbrukare och även han själv försörjde sig som flottare och skogsarbetare, samtidigt som han fick undervisning av sockenprästen och kunde trots den knappa ekonomin studera vidare.

Som lärare var Paul Lundh okonventionell och omtyckt. En av hans elever berättar: "vi hade hört talas om den märklige läraren som ibland berättade historier under lektionerna och sjöng schlagers.". Hans krav på kunnsande var hårda men han hade en öppenhet i undervisningen som präglades av humor.

Till Hedemora kom Paul som nyexaminerad folkskollärare 1918 och gifte sig ett år senare med Hilma Johansson från Leksand. De bodde då i kvarteret vid läroverket. De bodde också en period på Stiernhööksgatan, nära Stureskolan, innan de flyttade till ett eget hus på Munkbogatan.

Paul var en omtyckt lärare och många fd elever beskriver honom som varm och humoristisk. Han var även engagerad i kommunpolitiken, bl a som kommunfullmäktiges ordförande i 17 år.

Även i hans diktning har barnen stor plats, både de egna barnen och de han mött i sin lärarroll. Ungdomar med intresse för att skriva fick uppmuntran och stöd och det lyser igenom också i kontakten med de yngre författarna som sökte sig till Hedemora. Många gånger var det till Paul de sökte sig till för att möta ett mer pedagogiskt och faderligt stöd. Även i hans gästbok trängs namnteckningar av besökare som Vilhelm Moberg, Harry Martinsson, Alf Henriksson m fl.

Hans hustru Hilma stod vid hans sida som värdinna i det gästvänliga hemmet och hade, utöver hushållet, barn och ett omfattande arbete inom Dalarnas hemslöjdsförening att sköta.

Genom många av Paul Lundhs dikter löper en religiös tråd, med bibliska motiv och personliga brottningar med Gud. Det är ändå inte en traditionellt kristen poesi utan mer en poesi som går på djupet med livsfrågor, som många av oss bär.

Hans novellsamlingar är ofta arbetarskildringar från skogs- och jordbruk och kan ses som kulturhistoriska verk, då de är väl genomarbetade och verklighetsförankrade. Både i noveller och i många av dikterna kommer hans humor i uttryck och ger läsaren ytterligare en dimension.

Även makarna Lundh har sin gravplats på Hedemora kyrkogård.

Moraklockan

av Paul Lundh

Varje dag
slår du dina dova slag
inne i fodralet.
Knappt jag märker, att du går
mätande i snabba är
nittonhundratalet.

Men en natt
greps jag av ångest fatt,
Väckt av pendelstegen.
Du var liv precis som jag!
Hjärtat mitt slog samma slag,
Gången din—min egen.

Jag blev rädd.
Jag steg upp ifrån min bädd,
Våt var då min panna.
Jag drog upp ditt tunga lod,
bad i mörkret, där jag stod:
Du får inte stanna!

De vänliga små ljus

av Paul Lundh

Det kom två barn till mig en dag
- var kommo de ifrån? -
en liten dotter, späd och blek,
en ljus och blåögd son.
Å tänk så rart, jag hälsade,
vart skall sånt herrskap gå?
Vi tänkte, sade flickan blygt,
få stanna här vi två.

Jamen, jag sade, kära barn,
här är så mörkt och kallt,
så tyst och tomt och ödsligt så,
så tomt och ensamt allt.
Och jag är blott en fattig man,
har intet till att ge,
det enda, som jag kan, det är
att för er lycka be.

Då logo de så sällsamt helt;
som endast barn kan le.
Tack, käre far, de viskade,
det största är att be.
Av böner kommo vi till dig
att lysa i ditt hus;
jag, sade flickan, är av sol,
min bror av stjärneljus.

Då lyfte hag de båda små
högt upp i pappas famn,
och Britta kallar jag min sol,
och Bengt är stjärnans namn.
Än kysser solen varmt min kind,
och stjärnan ler mot far
- o Gud, som ser mitt mörka hus,
låt mina ljus bli kvar!

Ny dag

av Paul Lundh

Min himmel, det vill säga den,
jag önskar mig en gång,
har inga salar utav guld
och inga änglars sång.
Där skulle evigt liv för mig
bli längtan, sorg och olust blott
- det passar icke markens barn
att bo i granna slott.

Min himmel är en ensam nejd
med skog och fjäll och vattenfall
och täkt med grind och blyga blom
och gröna fält och slättervall.
Och på en hol med björk och hägg
står stugan låg, men röd och vit,
och svalor segla om min knut,
och västanvinden blåser dit.

Och så en dag, en rosam dag,
med stor och sällsam morgonsol,
då kläder jag med unga löv
den lilla stugan på min hol.
Och högst på backens ljusa krön,
där daggen glänser silverren,
där hissar jag en blågul flagg
i fågelsång och solens sken.

Sen sätter jag mig på min trapp
och spelar tyst på felan min,
och då skall grinden öppnas självt
för jungfrun, som skall stiga in.
Och hon ska le som endast den,
som älskar mig och har mig kär,
och hon ska viska ljuvt till mig:
Mitt gossebarn—nu är jag här!

B Lundh

Nils Bolander

1902-1959

Nils Bolander föddes i Västerås.

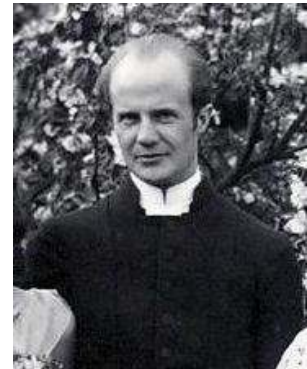
Han kom till Hedemora som komminister 1934 och flyttade 1940 till Stockholm för att bli kyrkoherde i Engelbrekts församling.

Under de sex åren satte han djupa spår hos Hedemoraborna och många minns honom som konfirmationslärare, vigselpräst och förkunnare. Det sägs att kyrkan ofta var fylld till sista plats när han predikade.

Mellan 1927-1932 var han gift med Vera Silfverstolpe och de fick en son tillsammans. När han kom till Hedemora var han nygift med Bengta Ridderstedt, de fick två döttrar och en son. Sina sju år i Hedemora har Bolander omnämnt som "de lyckligaste åren i mitt liv". I Hedemora trivdes han med sin familj, församlingsborna och dessutom blommade Bolander, som poet, i och med sina författarkontakter i "Parnassen".

Nils var redan en etablerad poet och psalmförfattare när han kom till Hedemora och blev en naturlig del i gemenskapen på Lagmansgården. Hans diktsamlingar, har alla en religiös prägel men utmärks av en påfallande rytmisk friskhet. Även naturmotiv förekommer i hans dikter.

Från Hedemora flyttade Nils Bolander till en kyrkoherdetjänst i Stockholm, som han hade under tio år, innan han flyttade till Lund, där han först var domprost och sedan blev biskop 1958. Han avled 1959 och är begravd på Norra kyrkogården i Lund.

Bara...

Av Nils Bolander

1

Bara ett vänligt leende,
en hälsning, varm och god,
kan vara nog att skänka
en livstrött levnadsmod.

2

Bara en knuten näve,
och några bittra ord
kan släcka en människas glädje
och begå själamord.

3

Ett bud på ett enkelt ark papper,
en enda fattig rad,
kan göra en mycket sorgsen
så obeskrivligt glad.

4

Bara två stränga ögon,
en tystnad, isande kall,
är nog att bringa en ensam,
förtvivlad själ på fall.

5

O, slösa med varma blickar
och tala så milt och mjukt!
Bara ömhet kan rädda
det som är rolöst och sjukt.

6

Endast den kärlek som brinner
het av människotro,
kan få ett vilset hjärtas
evighetsdröm att gro.

En liten toka

Av Nils Bolander

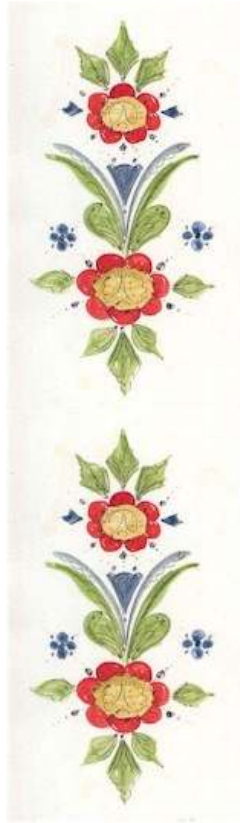
Dem jag har svårast att förstå
är de mycket kloka.
Alla förvuxna byter jag bort
mot en liten toka.

Mot ett litet flickebarn
som tror på livets under
och gläds åt allt hon inte förstår
i dessa jordsekunder.

Ler i dagens allvarslek,
rasar, stojar, larmar,
plockar bär, ger dockan mat
och somnar i pappas armar.

Världen blir så död och tom,
där snusförnuft får styra.
Stackars den som håller på
att två och två är fyra.

Himmelen är stum och stängd
för de mycket kloka.
Öppen är dess tränga port
för en liten toka.

Tro

Av Nils Bolander

Tron är ingenting man har
i en byrålåda,
i bekvämt och gott förvar
till att tryggt beskåda.

Si så där—nu kan man strax
ganska roligt sova,
när man med sin nyckels ax
reglat om sin gåva.

Tro är dal och tro är kam,
som växlar hundramila.
Vägen svallar ofta fram,
finner aldrig vila.
Tron är stark och tron är svag,
aldrig helt densamma,
måste tändas dag för dag
på nytt med Ordets flamma.

Hjärtatas iver, barnablind,
som vill allting våga,
brinn i Andens glädjevind
med din klara låga!

Försiktighet

Av Nils Bolander

Det finns ett ord så dyrt och kärt
för många Herrens vänner,
så ljuvt och efterföljansvärt,
det bästa ord de känner:
Försiktighet.

De fruktar varje äventyr
Och alla spända bågar.
Vart festligt överdåd de skyr
Och alla granna rågar.
Försiktighet.

En kristendom så strikt korrekt,
så linjerät och riktig
men inte alls med Kristus släkt
om var så oförsiktig.

Det lindar ont i mjuka ord
i sina fromma hyddor,
har blott dietmat på sitt bord
och inga starka kryddor.
Försiktighet.

De suger under skumma valv
på honung ifrån prästen
men skälver inför eld och skalv
och fruktar storm som pesten.
Försiktighet.

Kerstin Thorborg hör inte till Hedemoraparnassen egentligen, men levde och verkade under samma tid och då vi fått förtroendet att ta hand om en del saker, som finns i Martin Koch-rummet, vill vi även presentera henne i vår sammanställning.

Kerstin Thorborg

1896—1970

Kerstin Thorborg föddes i Venjan och var dotter till Viktor Thorborg och Hildur Bohman. Familjen flyttade till Hedemora 1906 och hennes far blev tidningsredaktör på Södra Dalarnas Tidning.

Kerstin Thorborgs talang för sång upptäcktes tidigt. Hon reste till Stockholm och tog lektioner som 16-åring. 1922 började hon på operaskolan. Och debuterade året efter på Stockholmsoperan. Det stora genombrottet kom 1924 då hon spelade Ortrud i Wagners Lohengrin. Hon betraktades fortsättningsvis som en av den tidens främsta Wagnersångare, men sjöng även gärna verk av Verdi.

Hon gifte sig 1928 med Gustaf Bergman, som var regissör på Stockholmsoperan. Han lade sin egen karriär på hyllan för att stödja Kerstin och med alla sina internationella kontakter blev han ett värdefullt stöd i karriären. Efter att Thorborg gjort stor succé vid en stor konsert med svensk musik i Frankfurt 1927 satsade Thorborg alltmer på en karriär i Tyskland.

Kerstin Thorborg tog dock tidigt avstånd från nazismen och därför förnyade hon inte sitt kontrakt med Berlineroperan 1934. Wien blev hennes nästa arbetsplats. När nazisterna sedan tog makten i Österrike 1938 och började avskeda judiska medarbetare, bröt hon även sitt kontrakt med Wienoperan och reste till USA.

Metropolitanoperan i New York blev hennes nästa, och sista, fasta arbetsplats. Hon kom att bli en av de absolut största stjärnorna på denna scen, som av många anser vara operavärldens främsta.

Kerstin Thorborgs stjärnstatus i USA kan möjligen åskådliggöras med hjälp av en tåghistoria som redaktören på Södran, Kjell Collin, förmedlat: "Vid en resa med kontinentexpressen på 1940-talet skulle tåget, som vanligt stanna till i Chicago någon minut för av och påstigning. Av någon oförklarlig anledning stod den vid detta tillfälle kvar vid perrongen i c:a en och en halv timme. Då kom Kerstin Thorborg och klev på tåget – och tåget fortsatte. Detta säger något om hennes storhet i USA!"

En annan historia berättar om när den stränge Toscanini gick hårt åt en annan stor sångare under en repetition och denne skrek: "Herr Toscanini, vet ni inte att jag är stjärna här!" "Jag känner inga stjärnor utom dem på himlen och Kerstin Thorborg", lär Toscanini ha svarat iskallt.

Under hela hennes liv var villa Björkhagen i Backa hennes fasta punkt. Dit återvände hon för att vila ut och dit återvände hon och Gustaf, 1950 då hon avslutade sin sångarkarriär.

När Gustaf Bergman dog 1952 isolerade hon sig helt med sina katter.

När hon dog 1970 upptäckte släktingar till stort förtret att hon testamenterat nästan allt till en fond mot plågsamma djurförsök. Släktingarna drog i gång en process, men katterna vann.

Kerstin hade själv uttalat att hon inte ville ha sitt namn på någon gravsten. Hon menade att hennes mor, Hildur, var familjens huvudperson och att det var hon som skulle lyftas fram.

Efter många förfrågningar och uttalade önskemål bekostade församlingen ändå den lilla liggande stenen för att utmärka platsen där vår världsstjärna fått sitt sista vilorum.

Som kuriosa kan nämnas att en av Kerstins bröder, Olof, skrivit deckare som utspelar sig i Hedemorabygden. Hedemora fick då heta Daltuna. Han var även intresserad av hälsokost och naturläkemedel och skrev även böcker i dessa ämnen samt var ansvarig utgivare av tidningen "Hälsa" under många år. Han levde och verkade i Stockholm. Brodern Karl tillbringade ett antal år i USA, men återvände till Hedemora i 50-årsåldern. Han titulerades då som journalist.

Nya författares sällskap

Sällskapet vill även lyfta fram nu verksamma författare och vill gärna ge utrymme för dessa att presentera sina verk, i samband med olika engagemang. Ett Martin Koch-pris har instiftats, för att uppmärksamma, i första hand, unga skribenter och vi vill verka för en samverkan med skolan som bär Martin Kochs namn.

Genom Kerstin Hed-priset vill vi uppmärksamma kvinnor, som liksom Kerstin lyfter fram landsbygdens villkor, kvinnornas villkor eller på annat sätt tar ställning för människors lika värde.

Vid kulturnatten samlas Hedemorabor och tillresande i Martin Koch-rummet och många gånger blir det en dialog och minnesutbyten som gör att man kan ana hur atmosfären kunde vara under Hedemoraparnassens glansdagar.

Välkommen under årets kulturnatt, 5 sept 2015 att dela vår gemenskap!

Informationsbladet sammanställt av

Linnéa Kärvemo

utifrån bl a

Föreningens årsskrifter

Dalapennan (Dalarnas författarförbund)

Dalalitteraturen.se

Hedemoraparnassen (Ansgar Olofsson)

Uppgifter om Lagmansgården från Tommy Myrsell

Uppsats om Martin Koch av Maja Gunnarsson

Svenskt biografiskt lexikon

Martin Koch-sällskapet

Hedemoraparnassens vänner

Martin Koch-sällskapet bildades 1982. Det var då 100 år sedan Martin Koch föddes. När han slog sig ner i Hedemora 1928, där hustrun Sian drev pensionatsrörelse i Lagmansgården, blev Hedemora och deras hem snart en vallfartsort för landets yngre författargeneration. Det blev också ett kulturellt centrum, inspirationskälla och tankesmedja för Dalarnas författare. Lokalt bildades en kvartett som, förutom Martin Koch, bestod av Paul Lundh, Kerstin Hed och Nils Bolander. De kom att kallas för Hedemoraparnassen. Därför har sällskapet också i sitt namn lagt till "**Hedemoraparnassens vänner**".

Sällskapet mål är att hålla minnet vid liv kring dessa författare och presentera deras särart och samtidigt skapa ett intresse för litteratur och författarskap. Bl a har sällskapet delat ut ett Kerstin Hed-pris under några år, till en kvinnlig författare eller opinionsbildare som verkar i författarinnans anda. Utmärkande för Kerstin Hed är hennes tydliga ställningstagande mot nazism och rasism under 1930-talet och hennes presentation av kvinnornas levnadsvillkor och betydelse för stabilitet och trygghet.

Ett Martin Koch-pris delas också ut till någon ung skribent, som visar intresse för vårt kulturarv och förståelse för de ideal som våra författare vill förmedla.

I Martin Koch-rummet i Lagmansgården har kommunen återskapat en del av Lagmansgårdens ursprungliga miljö och sällskapet får disponera detta rum för de inventarier vi förfogar över. Vi sätter särskilt fokus på att hålla samman de samlingar vi fått i vår vård och ställer gärna upp och berättar om det kulturarv vi fått förtroendet att förvalta. I samband med Kulturnatten i september har vi välbesökta aktiviteter i rummet och även vid andra tidpunkter under året. Under sommar-månaderna ingår rummet i de kulturvandringar Hedemora kommun ordnar med hjälp av skolor och ungdomar.

För att kunna fortsätta detta arbete och utveckla det ytterligare så behöver vi varandra som medlemmar.

Styrelsen 2014-2015

Ordf.	Birger Sjungargård	Järvsö
Sekr.	Birgitta Segerström	Täby
Kassör	Linnéa Kärvemo	Hedemora
	Hjalmar Envall	Hedemora
	Per Kåks	Hedemora
	Sara Gidlund	Möklinta
	Mats Lindström	Insjön
	Rolf Segerström	Täby
Suppl.	Lennart Bolin	Hedemora

Medlemskap

Avgift för enskild medlem	200 kr/år
Avgift för familj	250 kr/år

Betalas till **BG 589-2161**

Är du ny medlem så behöver vi din adress, telefonnummer och gärna mailadress. Skriv på talongen eller kontakta registeransvarig Rolf Segerström, tel 070-591 22 94 eller mail birgitta.seg@gmail.com

För visning kontakta:

Hjalmar Envall	tel 070-387 03 84	eller
Linnéa Kärvemo	tel 070-351 99 22	